

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра слов'янських мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Старослов'янська мова

Освітньо-професійна програма Українська мова і література

Спеціальності: 014 Середня освіта

014.01 Українська мова і література

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від „12“ вересня 2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни „Старослов'янська мова“ складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напрямку **035033** – філологія.

Курс старослов'янської мови, передбачений навчальним планом філологічних факультетів університетів, дає теоретичні і практичні знання про внутрішні загальні й часткові закони, що діяли в найдавнішу епоху в слов'янських мовах. Він відкриває цикл історичних лінгвістичних дисциплін, а тому становить своєрідний вступ до вивчення слов'янських мов і їх історії.

Значення цього курсу для наукового з'ясування закономірностей розвитку сучасної мови особливе, оскільки знання старослов'янської мови допоможе студентам глибше і всебічніше вивчити фонетичну і граматичну систему сучасної української та й інших слов'янських мов, закономірності їх розвитку, сприятиме глибшому розумінню мовних явищ на сучасному хронологічному (синхронному) зрізі.

Старослов'янська мова своєю фонетичною системою і граматичною будовою найближче стоїть до праслов'янської (спільнослов'янської) мови, а тому вивчення її має винятково важливе значення для порівняльно-історичної граматики індоєвропейських мов. Оскільки праслов'янська мова є прамовою для сучасних слов'янських мов, то важливо знати, які саме процеси відбувалися у цій прамові, щоб уміти пояснити сучасні мовні явища. Враховуючи факт, що старослов'янська писемна мова є своєрідною ілюстрацією праслов'янської, для майбутніх філологів важливо добре засвоїти цей предмет.

Назва дисципліни	Старослов'янська мова
Викладач	Лесюк Микола Петрович, докт. філол. наук, професор
Контактний телефон викладача	0671092460
Е-mail викладача	mykola.lesiuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очна форми
Обсяг дисципліни	180 годин (36 год. лекційних, 24 – практичних, 120 – самостійне опрацювання – 6 кредитів)
Посилання на сайт дистанційного навчання	_073!+3&LesyMiko
Консультації	Регулярні, щотижня у визначений день і час

2. Анотація до курсу

Курс старослов'янської мови передбачений навчальним планом філологічних факультетів університетів. Він знайомить студентів з першою писемною (літературною) мовою слов'ян, яка виникла в другій половині IX ст. після народження Христа. Вважається, що саме старослов'янська мова найбільш повно віддзеркалює фонетичну та граматичну організацію праслов'янської мови – прамови для всіх сучасних слов'янських мов, тому цей курс вивчається на всіх слов'янських філологічних спеціальностях. Цей курс дає теоретичні і практичні знання про внутрішні загальні й часткові закони, що діяли в найдавнішу епоху, становить своєрідний вступ до вивчення слов'янських мов і їх історії, допоможе студентам всебічно вивчити фонетичну і граматичну систему сучасної української, польської, чеської та інших слов'янських мов.

3. Мета і завдання курсу

Мета: Головна мета курсу старослов'янської мови – ознайомити студентів-першокурсників з першою писемною (літературною) мовою слов'ян – старослов'янською мовою, яка виникла у другій половині IX ст. після народження Христа, навчити їх читати і розуміти тексти перших писемних слов'янських пам'яток, дати їм теоретичні та практичні знання про внутрішні загальні та часткові закони, які діяли в найдавнішу епоху, тобто в праїндоєвропейській та праслов'янській мовах. **Завдання:** Основним завданням курсу є те, що він повинен служити своєрідним вступом до вивчення слов'янських мов, дати студентам уявлення про взаємозв'язок мовних явищ, їх історію, причини виникнення, домогтися, щоб студенти уміли пояснити сучасні мовні (фонетичні та морфологічні) явища в порівняльно-історичному аспекті.

4. Результати навчання (компетентності)

Згідно з вимогами студенти повинні оволодіти такими компетентностями:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу, вироблення власної дослідницької стратегії й реалізації її у професійній діяльності;
- здатність бути креативним, застосовувати теоретичні знання в практичних ситуаціях;
- здатність вільно і грамотно, усно та письмово спілкуватися державною мовою, утверджувати національні гуманістичні ідеали, мовне й культурне багатство України;
- здатність використовувати знання про мову як особливу знакову систему у професійній діяльності, її природу, функції, рівні;
- здатність вільно оперувати фаховими термінами для виконання професійних

завдань;

- здатність трансферу сучасних наукових досягнень у загальноосвітні навчальні заклади, у практику викладання української мови та літератури; обміну досвідом професійної діяльності та критичного аналізу власних педагогічних напрацювань;
- володіння основними мовознавчими і літературознавчими поняттями, здатність застосовувати їх у процесі аналізу та інтерпретації текстів різних стилів;
- здатність зберігати і примножувати мистецько-культурні цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної сфери;
- здатність використовувати сучасні методологічні засади предметної спеціалізації, теорії й історії української мови та літератури, дисциплін за вибором мовознавчого та літературознавчого спрямування, орієнтуватися в сучасному українському літературному процесі з настановою на практичне втілення в освітньо-професійній діяльності;
- здатність кваліфіковано аналізувати навчальні матеріали й добирати посібники й підручники, які найбільше відповідають цілям і умовам навчання;
- вільно спілкуватися з професійних питань державною мовою усно і письмово, використовувати її для організації ефективної комунікації та навчання;
- знати і розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію української мови і літератури, вміти застосовувати набуті знання у професійній діяльності;
- знати норми української літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності;
- організовувати процес свого навчання і самоосвіти (самостійної роботи); професійно-методичну та навчальну діяльність;
- аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють;
- бути здатним визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення;
- оцінювати розвиток мовознавчої, літературознавчої думки від давнини до сучасності, знати відомі праці українських і зарубіжних філософів, лінгвістів, культурологів, літературознавців;
- дотримуватися правил академічної доброчесності.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
Лекції	36 год.
практичні заняття	24 год.
самостійна робота	120 год.

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний вибірковий
другий	спец. „Українська мова і література“	перший	нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год.	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Вступ. Поняття про старослов'янську мову. Історія виникнення і розвитку старослов'я-	лекції– 4 г.	№№ 1, 3, 5	опрацювати самостійно числове значення букв кирилиці, діяльність		до першого практичного заняття

янської мови. Старослов'янські азбуки. Пам'ятки старослов'янської писемності 4 год.			Кирила та Методія – 20 г.		
Тема2. Фонетична система старослов'янської мови. Фонетична структура складу. Плавні звуки. Система голосних та приголосних звуків. Зредуковані ь, ъ , їхні позиції, зредуковані и, ы 2 / 2 = 4 год.	лекція–2 г. практ.–2 г.	№№ 1, 3, 5	опрацювати самостійно питання про складотворчі р, л , можливі групи приго-лосних на поч. складу – 16 год.		до наступного практичного заняття
Тема3. Звукова система старослов'янської мови в порівняльно-історичному освітленні. Коротка характеристика найважливіших рис праіндоєвропейської мови. Зміни праіндоєвропейських голосних та приголосних на слов'янськомумовному ґрунті. Закон відкритого складу. Монофтонгізація дифтонгів та дифтонгічнихсполучень. Спрощення груп приголосних, Явище початку і кінця слова. Палата-лізація приголосних 10 / 8 = 18 год.	лекції–10 г практ.–8 г.	№№ 1, 3, 5,7	опрацювати самостійно питання про рефлексію праслов'янськихфонетичних явищ у сучасних слов'янських мовах – 24 год.		До першої контрольної роботи. Контрольна робота №1 (на останньому практ. занятті з фонетики)
Тема4. Зміни у фонетичній системі старослов'янськоїмо-ви, відображені в писемних пам'ятках X, частково XI ст. 2 / 0= 2 год.	лекція–2 г.	№№ 1, 3, 5,7	опрацювати самостійно тему – 4 год.		до наступного практичного заняття
Тема5. Морфологія, іменник 4 / 2 = 6г.	лекції– 4 г. практ.–2 г.	№№ 1, 3, 5,7	опрацювати самостійно відмінювання – 12 год.		до другої контрольної роботи № 2.
Темаб.			опрацювати		до другої

Займенник, прикметник, числівник 4 / 2 = 6 год.	лекції -4 г. практ.- 2 г.	№№ 1, 3, 5,7	самостійно відмінкові парадигми цих част. мови – 12 год.		контрольної роботи
Тема7. Дієслово 8 / 8 = 14 г.	лекц. – 8 г. практ.–6 г.	№№ 1, 3, 5,7	опрацювати самостійно відмінювання дієприкметників – 20 год.		до контрольної роб.№ 2.
Тема8. Синтаксис, підсумки 2 / 2 = 4 г.	лекція – 2, практ. – 2	№№ 1, 3, 5,7	опрацювати самостійно вираж. другор. чл. речен. – 12 г.		контр. роб. № 2.

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт „9.3. Види контролю“ Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»). Вивчення курсу закінчується екзаменом, якому передують практичні заняття та дві контрольні роботи. Кожна з них оцінюється максимально в 15 балів. Крім того, на практичних заняттях кожен студент може максимально набрати ще 20 балів за відповіді. Відповіді оцінюються за п'ятибальною системою. Отже, максимально студент може набрати 50 балів. Наступні 50 балів (максимально) він може отримати на екзамені. Щоб мати допуск до іспиту, треба отримати мінімально 25 балів. Отже, 100 балів включають: 20 балів за практичні заняття; 30 балів за дві контрольні роботи.
Вимоги до письмової роботи	Екзамен відбувається у письмовій формі. У кожному білеті є п'ять завдань, кожне з яких оцінюється максимально в 10 балів. У перших двох завданнях кожне слово має вагу в два бали. В наступних трьох кожне слово коштує один бал. Критерії чіткі і точні. Скільки слів визначено неправильно, стільки ж знімається балів. Оцінка за іспит плюсується до підсумкової оцінки. 50-59 балів – E, 60-69 – D, 70-79 – C, 80-89 – B, 90-100 – A.
Практичні заняття	На практичних заняттях відповіді оцінюються за п'ятибальною системою. Усі оцінки плюсується, сума ділиться на кількість оцінок і результат множиться на коефіцієнт 4. Максимально так можна набрати 20 балів.
Умови допуску до підсумкового контролю	До підсумкового контролю допускається студент, який набрав мінімум 25 балів (з п'ятдесяти).

7. Політика курсу

Згідно зі статтею 58 Закону України «Про вищу освіту», науково-педагогічні працівники вищого навчального закладу зобов'язані забезпечувати викладання навчальних предметів на високому науково-теоретичному і методичному рівні. Під час лекцій та практичних занять зі старослов'янської мови викладач, роз'яснюючи важкі для засвоєння мовні факти, дотримується норм педагогічної етики, моралі, поважає гідність студентів, а до тих, кому важко засвоїти матеріал, підбирає індивідуальний підхід, дотримується сам академічної доброчесності та вимагає цього і від студентів, розвиває в них самостійність, ініціативу,

творчі здібності. Як викладач, так і студенти в освітньому процесі дотримуються законів України, статуту та Кодексу честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку таких подій – реагування відповідно до і .

8. Рекомендована література

1. Станівський М.Ф. Старослов'янська мова. – Львів, 1964.
2. Станівський М.Ф. Старослов'янська мова. – Київ, 1983.
3. Леута О.І. Старослов'янська мова. – Київ, 2001.
4. Леута О.І., Гончаров В.І. Збірник вправ з старослов'янської мови. – Київ, 2004.
5. Горшков А.В. Старославянский язык. – Москва, 1963, 1974.
6. Хабургаев Г.А. Старославянский язык. – Москва, 1974.
7. Селищев А.М. Старославянский язык Ч. I, II – Москва, 1951, 1952.
8. Беседина-Невзорова В.П. Старославянский язык. – Харьков, 1962.
9. Елкина Н.М. Старославянский язык. – 1960.
10. Иванова Т.А. Старославянский язык. – Москва, 1977.
11. Ван-Вейк Н. История старославянского языка, Москва, 1957.
12. Цейтлин Р.М. Лексика старославянского языка. – 1977.
13. Дементьев А.А. Сборник задач и упражнений по старославянскому языку. – Москва, 1975.

Працю за номером **3 (Леута О.І.)** можна знайти в електронному варіанті

Викладач _____ **Лесюк М.П.**